

Največji genij tehnike

Edison je podaril človeštvu izume, ki so v temeljih preobrazili življenje civiliziranega sveta. Plodovi njegovega dela so neminljivi

V West Orange pri New Yorku je umrl v nedeljo 18. t. m. ob 15.24 veliki izumitelj Thomas Alva Edison v 85. letu starosti.

Skoraj mesec dni je ves svet z bojaznjo pričakoval, kdaj se bodo uresničile zdravniške napovedi, da so dnevi največjega izumitelja in tehniškega genija današnjega časa šteti. Nihče ni mogel prav verjeti tem vznemirjajočim vestem, ker je bil Edison zadnja leta že večkrat bolehen in v kritičnem položaju. Zdravniki so že nekajkrat prerokovali njegovo smrt, toda Edisonova žilava narava mu je vedno zopet pomagala na noge. Slednjič pa je narava z železnim zakonom vendarle izterjala svoj tribut in pretrgala njegovo bogato življenje.

Življenje tega velikega moža, ki mu življenjski radi nadevajo neko romantično oboje, je bilo vseskozi realno: polno trdega dela in ovir, ki jih je lahko premagal le cel moč neupogljive volje, fanatične delavnosti in izredne duševne sile. Edison je bil eden najpristnejših ameriških samostorilcev, ki so dali oni čisto svojevrsten značaj življenju onkraj Oceana, čeprav njegovo delo ni bilo tako izrazito usmerjeno v materialistično plat kakor življenje neštevilnih ameriških »kraljev«, ki gospodujejo nad gromotnimi dobrinami novega sveta. Edison je sam zanikaval, da bi bil idealist. Vse je delal z neprikritimi nameni.

bene umetnosti, kakršna brez njih nikoli ne bi bila mogoča. Po kinematografiji, ki jih je na sto tisoče po vsem svetu, se vrte filmski projektorji, ki nudijo vsak dan milijonom ljudi zabave in pouka.

In vse to so le nekateri izmed številnih Edisonovih izumov, s katerimi pride tudi najnavadnejši človek vedno iznova v dotiko v vsakdanjem življenju. Je pa še na tisoče drugih reči, s katerimi se je bavil Edisonov obsejni duh. Mnogo njegovih izumov je še mrtvih, ker jim še čas ni dozvel, drugi se še niso mogli do kraja uveljaviti, ker so šele v razvoju, toda ni ga skoraj področja na obseznem polju tehnike, kjer ne bi bil Edison ustvaril ali vsaj izpopolnil te ali one reči. Prava vrednost njegovega dela se bo lahko precejšala šele čez desetletja.

Zadnji čas, ko je Edison začutil, kako mu počasi pešajo moči, je prišel do spoznanja, da vse dobrine nimajo pravega pomena, če ni zdravja, da bi jih mogel človek prav uživati. Dejal je, da že imamo avto in telefon, električno luč, zrakoplove, letala, radio, zvočni film in še nešteto drugih reči, da nam pa manjka kontrole nad našim lastnim zdravjem. In omogočenje te kontrole mora biti naloga bodoče izumil-

ustanovil namestu te velik laboratorij v Melno parku pri New Yorku. V tem laboratoriju so v desetih letih nastali njegovi najvažnejši izumi na področju elektrotehnike, šibkih in jakih tokov. Tu je sestavil tudi svoj fonograf, izboljšal dinamostroj in izumil žarnico. Zgradil je prvo električno cestno železnico na čičaški razstavi, na kateri se je že v prvih 13 dneh prepeljalo 28.000 oseb.

1878 je ustanovil Edison velik laboratorij v Orangeu v državi New Jersey, kjer je izboljšal med drugim tudi kinematograf, ki je prav za prav izum Francoza Lumierja. V tem laboratoriju, ki je skoraj nerazdružljivo spojen z večino velikih izumov na polju elektrotehnike, je sestavil Edison tudi svoj akumulator in oddal je v najnovejšem času poskušal pridobiti neke vrste umetni kavčuk. Dokončne slave in priznanja je bil Edison deležen na svetovni energijski konferenci 1930 v Berlinu, ki pa se je osebno ni mogel več udeležiti, marveč je dal predvajati na razstavi govoreči film, ki predločuje nastanek njegovega največjega izuma — električne žarnice.

Edison in čarovnik

Ko je pred leti znan čarovnik Okito prispel v Norfolk v državi Virginiji, ni mogel dobiti nikjer prenočišča, ker se je tam kaj baš vršilo zborovanje ameriških inženjerjev. Slučajno pa je bil tam še neki drugi čarovnik amater, njegov prijatelj, ki ga je povabil, naj bi za en dan z njim delil njegovo hotelsko sobo.

Bilo je v nedeljo in takšne dni je v Ameriki kakor na Angleškem nemogoče dobiti priliko za kakšno večerno zabavo. Oba prijatelja sta sedela torej v hotelski dvorani in Okito je Američanu pokazal celo vrsto novih čarovnij.

V to delo sta se tako poglobila, da nista opazila, kako se je za njima zbrala cela kopica ljudi, ki so v nedeljskem dolgočasju z zanimanjem opazovali Okitove trike. Gospod z gostimi belimi lasmi, ki so mu padali izpod sportne čepice, in v staromodni obleki, je sledil improvizirani čarovni produkciji z velikansko pozornostjo.

Ko je Okito končal, je stopil stari gospod k njemu, se mu temperamentno zahvaljeval in ga začel izpraševati o vseh njegovih stvarih, kje se je rodil, kdaj se je rodil, zakaj se je rodil, česa se je izučil, katera mesta je videl, kdo je njegova mati itd., tako da je začelo artistu to izpraševanje vesti že kar presaditi. Toda stari gospod ni popustil. Zgrabil ga je za suknjo in ga izpovedoval dalje. Posebno ga je zadovoljil odgovor, da Okitov oče še živi in da je čararje v njegovi družini poklic, ki se prenaša od roda v rod. Končno ga je zanimalo še vprašanje, da-li Okito vsak teden piše svojem očetu. Ko je prejel prirediteljski odgovor, mu je zašepetal v uho: »Ko mu boste ta teden spet pisali, mu omenite, da je Thomas Edison zelo zadovoljen z njegovim sinom.«

Kraljeva hvaležnost

Prof. dr. Sauerbruch.

znameniti berlinski kirurg, ki mu je izročil angleški kralj milijonski znesek za izpopolnitev berlinske klinike. Ko je pred drugim letom angleški kralj nevarno zbolel, so poklicali k njegovi bolniški postelji v vsej tajnosti dr. Sauerbrucha, ki je kralja srečno operiral in rešil smrti.

Fantazija moderne žene

Mistress Cotton, žena slavnega letalca, je v Londonu predavala o srednjem zakonu, preden je z možem odrinila na večmesečno znanstveno potovanje: po naročilu kanadske vlade bosta raziskovala in fotografirala slabo poznano ameriško severno obalo. Gospa Cotton je trdila, da je moglo popolnoma srečen zakon samo, če nimata zakonca lastnega doma, stalnega bivališča. Prepričala se je o tem kot stalna moževa spremljevalka po njegovih potovanjih.

»To se vam bo čudno zdelo,« je izjavljala predavateljica, »a v resnici navadi tako zvano domače ognjišče ženo in mater skrbeti za gospodinjstvo in deco. Mož ostane vedno prikrajšan in se ženi odtuji. Midva nimava nobenega doma, stalno letava po divjih deželah in si želimo samo, da bova tako letala vse življenje. Zakonca, ki hočeta ostati srečna, ne smeta predolgo žediti na enem kraju. Če nimata sredstev za potovanje, stanujeta lahko v hotelu ali naročata hrano pri gospodini, da ne bo izgubila žena lastne duševnosti in postala žrtev malenkostnih domačih skrbi. Svoboda je najvišja sreča. Vsak človek si želi neodvisnosti. Samo ona žena, ki uživa neodvisnost skupno z možem, mu bo vse življenje ostala zvesta in srečna tovarišica.«

Iz uredniškega koša

Nova Gorica. V tukašnjem listu je izšel naslednji nenavadni oglas: Novo ustanovljena trgovina za pivo v steklenicah išče tihih družabnikov. Gospodje z gumastimi podplati in dolgi prsti imajo prednost. Drugega strokovnega znanja ni treba.

Lavalova poslanica francoskemu narodu

Francoski ministrski predsednik Pierre Laval je imel neposredno pred svojim odhodom v Zedinjene države v radiu govor, v katerem je poudarjal velik politično gospodarski pomen francosko-ameriškega sporazuma.

Svetovni rekordi zračne temperature

V Sibiriji je najmrzlejši, v Tripolitani najbolj vroč kraj na svetu.

Svetovni rekord za mrz si lasti sibirsko mesto Verhojansk, ki ga imenujemo »tečaj mraza«. Srednja temperatura v januarju znaša tu 51.2° C pod ničlo, opazovali pa so tukaj že temperaturo 68 in celo 71° pod ničlo. V Evropi je najmrzlejši kraj Sorsele na Laponskem, kjer so merili temperaturo 60° pod ničlo.

In vročinski rekord? Najbolj vroči kos zemlje je znana »Dolina smrti« v puščavi Mohave (Zedinjene države). V tej dolini, ki meri 160 km v dolžino, 3—13 km v širino in skozi katero se pretaka reka Colorado, je tako suša, da ne znaša srednja letna količina padavin v njej niti 50 l na kv. meter — količina, ki jo presegajo pri nas padavine v izjemnih, najbolj suhih mesecih. Ni čudno, da so potem vročine v tem ozemlju, ki leži v subtropskem pasu, nezasišane. Maksimum leži skoraj vsako leto nad 50° C (seveda v senci), 10. jul. 1913 pa so v Groenland Ranchu izmerili celo 57° C.

Vendar pa so še višje temperature, namreč 58°, izmerili septembra 1922 v Aziji, 40 km južno Tripolisa, kar predstavlja svetovni rekord, dočim srednje poletne temperature v tem kraju daleč zaostajajo za srednjimi temperaturami Groenland Rancha v Dolini smrti. Iz šole vemo, da so druga vročinska ozemlja Sahara, Sirkosarabska puščava, Kalifornija, Indija in Avstralija. V Avstraliji so opazovali leta 1896 v mnogih krajih 50 in več stopinj nad ničlo, množice ljudi in živali so bile takrat njene žrtve. Tudi naša Macedonija se lahko »postavi« v vročinskih rekordih, kajti med svetovno vojno so tu merili do 51°, kar ni malo.

Seveda so to rekordi, na katere ne more biti v nasprotju z drugimi rekordi nihče posebno ponosen. V zadevah temperature jih vsako ljudstvo rado prepušča svojim sosedom in se zadovolji s kolikor toliko spodobnimi povprečnimi »uspehi«.

Gospodarska gesla v angleški volilni borbi

V ogorčenem volilnem boju postavljajo stranke v ospredje pereča gospodarska vprašanja. Levo letak zagovornikov zaščitne carine, ki smatrajo uvoz izmuzemskega blaga za vzrok angleške bresposelnosti. Druga dva letaka obljublata z zmago vladne stranke otvoritev zaprtih tovarn, torej rešitev enega največjih problemov v Angliji.

Novi primas španske cerkve

Kardinal Baraguer,

taragonski nadškof, ki ga je imenoval papež za poveljarja katoliške cerkve na Španskem.

Zanimiva razsodba

Švedski kralj je potrdil sodbo vojaškega sodišča, s katero je to oprostil 61 rekrutov vojaške dolžnosti. Teh 61 rekrutov se je branilo nastopiti vojaško službo, češ, da jim vest ne dovoljuje pobijati sovražnike in se zato tudi nočejo izučiti vojnega rokodelstva. Preiskava je ugotovila, da so živel ti mladeniči zelo bogobojne življenje in je bila zanje vojaška služba torej res vprašanje vesti. Vojno sodišče jih je nato oprostil.

Japonski parnik se je potopil

Ameriški potniški parnik »Predsednik Jefferson«, s katerim se je tudi Lindbergh s svojo ženo vračal v Ameriko, je sporočil, da je prejel sredi Oceana brezlične klice na pomoč. Oddajal jih je japonski tovarni parnik »Honan Maru«. Ko je pihl na kraj od koder so prihajali klici, pa ni bilo nobenega sledu za ladjo v nevarnosti. Bržkone se je potopila in z njo vseh 50 t njene posadke.

Ženski instinkt

Patologija je do danes trdila, da prakaša moški žensko po logičnem mišljenju, ženska moškega pa z večjo gotovostjo instinkta in čustveno dojemljivostjo (intuicijo). Da bi ugotovili upravičenost ali neupravičenost te domneve, je angleški psiholog Valentine izvršil zanimive poskuse. Značaj solarkov, ki ga je natančno poznal po dolgem opazovanju, je dal presojati moškim in ženskim slušateljem psihologije.

Te preizkušnje so se končale s presenetljivim ugotovitvijo, da niso ženske intuitivne sodbe prav nič točnejše od moških zgolj razumskih sodb. Pokazalo se je, da moška intuicija celo češče zadene resnico nego ženska.

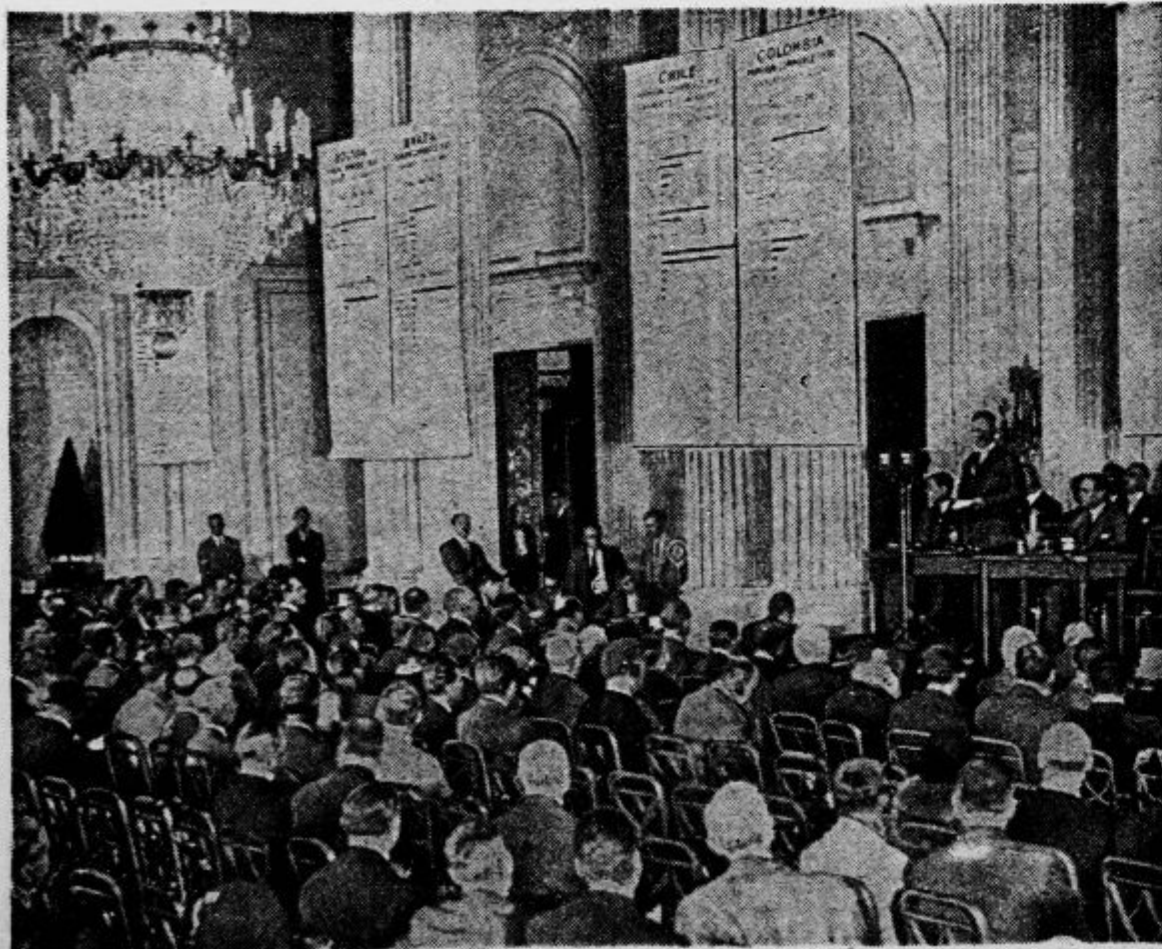
Ali ste že naročnik slovenske ilustrovane tedenske revije »Življenje in svet«?

Vsak dan ena

Glas iz sosedne sobe: »Če ti bo pes najgaj, ga smeš pokarati!«

Letošnji vseameriški kongres

Ameriški državni tajnik za vnanje zadeve Stimson odpira vsakoletni vseameriški gospodarski kongres, ki se je vršil letos v Washingtonu. Kongresa se je udeležilo okoli 500 delegatov iz vseh držav ameriškega kontinenta.

KMETSKA POSOJILNICA LJUBLJANSKE OKOLICE V LJUBLJANI naznanja prebridko vest, da je njen prezaslužni član načelstva gospod

Saša Knez

veletržec i. t. d.

dne 19. oktobra 1931 nepričakovano podlegel težki operaciji.
Preblagemu in priljubljenemu pokojniku ohranimo trajno hvaležen spomin.

Ljubljana, dne 19. oktobra 1931.

12832

Naznanjamo tužno vest, da je danes v Sarajevu po kratki bolezni nenadoma preminil član našega posloводства, gospod

Saša Knez

veletržovec i. t. d.

Pokojnik je sodeloval pri naši tvrdki od njene ustanovitve naprej in si je za razvoj in procvit našega podjetja pridobil neveljive zasluge.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

V Ljubljani, dne 19. oktobra 1931.

Posloводство tvrdk

„PEKO“ družba z o. z.

fabrikacija in prodaja čevljev

Javljamo prežalostno vest, da je naš srčnoljubljeni, nepozabni sin, soprog, oče, brat in svak

Saša Knez

danes ob 8. uri v sanatoriju v Sarajevu po težki operaciji preminul. Dan in uro pogreba v Ljubljani objavimo kasneje.

Ljubljana, 19. oktobra 1931.

Globoko užaloščeni

12836